

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА
ТА МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ»**

для студентів медичних (фармацевтичних) коледжів та училищ
зі спеціальності 5.120120101 «Фармація»

ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ТА МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Укладач:

Т.О. Кудрявцева — к.пед.н., викладач вищої категорії, викладач-методист
Коледжу НФаУ.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії медико-біологічних дисциплін (протокол № 9 від 06 квітня 2015 р.) та методичної ради Коледжу НФаУ (протокол № 6 від 15 квітня 2015 р.).

Рецензенти:

А.М. Матвеев — викладач I категорії Вінницького медичного коледжу ім.
Д.К. Заболотного, підполковник медичної служби у відставці.

О. В. Біліченко – викладач хірургії вищої категорії Вінницького медичного
коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного;

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Військово-медична підготовка студентів фармацевтичних коледжів організується й здійснюється відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ зі змінами від 18.03.2015 р. № 259-VII та навчального плану спеціальності.

Актуальність вивчення навчальної дисципліни зумовлена необхідністю підготовки майбутніх фармацевтів для потреб Збройних Сил України з метою забезпечення військової ланки медичної служби лікарськими засобами та медичним інструментарієм.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для розвитку почуття патріотизму та гордості за Збройні Сили України, їх медичну службу, формування готовності до захисту Вітчизни у локальних воєнних конфліктах, під час надзвичайних ситуацій у мирний та воєнний час.

Вивчення дисципліни передбачає усвідомлення, що своєчасне і професійне надання першої медичної допомоги підвищує шанс щодо збереження життя пораненого, а успішність та якість лікування поранених і хворих залежить від вирішення питань забезпечення майном та технікою в умовах сучасної війни.

Навчальна дисципліна «Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій» закладає основи знань та вмінь фармацевта, що можуть бути використані в умовах воєнного часу та надзвичайних ситуацій.

Засвоївши програму навчальної дисципліни, майбутні фахівці мають бути здатними вирішувати професійні завдання в умовах воєнного часу: розгортати функціональні підрозділи аптеки медичної роти механізованої бригади, здійснювати прийом, зберігання, облік медичного майна, забезпечення медикаментами та лікувальними розчинами всіх функціональних підрозділів медичної роти в обсязі посадових обов'язків фармацевта, начальника медичного складу.

Усі питання військово-медичної підготовки та медицини надзвичайних ситуацій доцільно вивчати з урахуванням знань і практичних навичок, отриманих студентами з інших навчальних дисциплін, насамперед з анатомії з основами фізіології, першої медичної допомоги, фармакології, технології ліків, гігієни з основами екології, безпеки життєдіяльності, основ мікробіології, основ медичного і фармацевтичного товарознавства.

Програма розкриває зміст дисципліни відповідно до вимог складових галузевих стандартів вищої освіти: освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки молодших спеціалістів за спеціальністю 5.12020101 «Фармація», затверджених МОН України від 24.06.2011 р. № 649 і МОЗ України від 07.07.2011 р. № 401.

Під час бойових дій фармацевти можуть виконувати посадові обов'язки: санітарного-інструктора підрозділу, начальника аптеки, фармацевта, начальника медичного складу.

Основними формами організації навчального процесу при вивченні навчальної дисципліни «Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій» є: лекції, навчальна практика під керівництвом викладача, самостійна робота студентів.

На практичних заняттях особливу увагу приділено питанням надання першої медичної допомоги у вигляді само- і взаємодопомоги, транспортування та евакуації поранених; забезпечення військової ланки медичної служби лікарськими засобами та медичним інструментарієм.

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка та виконання поточних навчальних практичних завдань, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.

Оцінка якості засвоєння навчальної дисципліни включає поточний та підсумковий контроль.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні завдання медичної служби Збройних Сил України у воєнний час;
- основи організації лікувально-евакуаційних, лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних заходів у військах;
- будову аптеки військової частини, порядок розгортання під час бойових дій;
- медико-тактичну характеристику комплектів медичного майна різного призначення;
- норми постачання, класифікацію та правила зберігання медичного майна у військовій частині та на медичних складах у польових умовах;
- завдання та структуру організації Державної служби медицини катастроф;
- норми та порядок забезпечення медичним майном та медичною технікою під час бойових дій та надзвичайних ситуацій.

Студенти повинні вміти:

- проводити розшук, надавати першу медичну допомогу пораненим і хворим в бойових умовах та під час надзвичайних ситуацій ;
- здійснювати медичний контроль за станом здоров'я особового складу, готувати поранених і хворих до евакуації, здійснювати їх евакуацію;
- користуватися засобами індивідуального та колективного медичного захисту;
- поповнювати комплектно-табельне оснащення медичних підрозділів та частин Збройних Сил України;
- робити облік і звіт в обсязі посадових обов'язків начальника аптеки військової частини, медичного складу;
- розгортати аптеку медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю;
- проводити контроль зараження отруйними і радіоактивними речовинами медичної техніки та майна;
- здійснювати спеціальну обробку лікарських засобів, медичної техніки та іншого медичного майна, зараженого отруйними та радіоактивними речовинами.

Студенти мають бути поінформовані про:

- умови діяльності медичної служби Збройних Сил України у сучасній війні;
- нові санітарно-евакуаційні засоби та можливості їх застосування;
- нові індивідуальні та групові засоби медичного оснащення, типи пересувної медичної та санітарної техніки;
- особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО;
- екологічну обстановку на території України, регіону та можливі аварії й катастрофи;
- фактори навколишнього середовища, які можуть бути небезпечними для життя або нести загрозу для здоров'я;
- досвід роботи служби екстреної медичної допомоги під час ліквідації наслідків великомасштабних надзвичайних ситуацій різного походження.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
Модуль I. Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій					
Змістовий модуль 1. Основи організації медичного забезпечення військ.		8	2	4	2
1	Основні завдання медичної служби Збройних Сил України у воєнний час. Уражуюча дія сучасної зброї та характеристика санітарних втрат. Величина та структура санітарних втрат в зоні проведення АТО.	2	2	-	-
2	Основи організації лікувально-евакуаційних заходів у військах. Польова медична техніка. Пересувна медична та санітарна техніка. Особливості лікувально-евакуаційного забезпечення військ у зоні проведення АТО. Техніка безпеки.	1	-	-	1
3	Основи організації та проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у військах. Ураження бойовими отруйними та речовинами. Радіаційні ураження.	1	-	-	1
4	Організація надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Індивідуальні та групові засоби медичного захисту. Медичне оснащення санітара та санітарного інструктора роти. Організація надання медичної допомоги військовослужбовцям на полі бою в зоні проведення АТО. Індивідуальні засоби медичного захисту особового складу військ у зоні проведення АТО.	4	-	4	-
Змістовий модуль 2. Основи організації забезпечення військ медичним майном і технікою. Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО.		23	4	8	11
5	Медичне майно, його класифікація та характеристика за призначенням. Основи організації забезпечення військ медичним майном і технікою у воєнний час. Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО.	4	2	-	2
6	Медико-тактична характеристика комплектів та норми постачання медичного майна. Норми постачання комплектів медичного майна в зоні проведення АТО.	7	-	4	3
7	Розгортання, оснащення, організація та обсяг роботи аптеки медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю. Особливості організації роботи аптеки в зоні проведення АТО.	3	-	2	1
8	Правила зберігання медичного майна у військовій частині та на медичному складі у польових умовах. Особливості зберігання медичного майна в зоні проведення АТО.	3	1	-	2
9	Захист медичного майна від уражаючих факторів сучасної зброї. Особливості захисту медичного майна в зоні проведення АТО.	3	1	-	2
10	Облік і звітність в аптеках військових частин, лікувальних закладів і на медичних складах. Обліково-звітна документація.	3	-	2	1
Змістовий модуль 3. Основи надання першої медичної допомоги у воєнний час.		9	-	8	1
11	Заходи першої медичної допомоги при пораненнях та захворюваннях. Техніка безпеки.	4	-	4	-
12	Вогнепальна рана, перша медична допомога. Особливості поранень у військовослужбовців у зоні проведення АТО. Мінно-вибухова травма. Політравма. Профілактика ускладнень. Надання першої медичної допомоги при термічних опіках, відмороженнях.	5	-	4	1

Змістовий модуль 4. Медицина надзвичайних ситуацій		14	2	8	4
13	Основи створення, структура та завдання Державної служби медицини катастроф.	1	1	-	-
14	Організація екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях.	2	1	1	-
15	Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика.	2	-	1	1
16	Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика. Техніка безпеки.	2	-	1	1
17	Хіміко-технологічні катастрофи. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження.	2	-	1	1
18	Стихійні лиха, їх класифікація та медико-тактичні особливості.	1	-	-	1
19	Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях.	4	-	4	-
Усього		54	8	28	18

ЗМІСТ

Модуль I. Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій

Змістовий модуль I. Основи організації медичного забезпечення військ

Тема 1. Основні завдання медичної служби Збройних Сил України у воєнний час. Уражуюча дія сучасної зброї та характеристика санітарних втрат. Величина та структура санітарних втрат в зоні проведення АТО.

ЛЕКЦІЯ

Основні завдання медичної служби Збройних Сил України на воєнний час, їх зміст і значення. Організаційна структура медичної служби Збройних Сил України.

Поняття про підрозділи, частини та з'єднання медичної служби. Категорії особового складу медичної служби.

Поняття про загальні втрати особового складу військ. Класифікація санітарних втрат, їх характеристика. Величина та структура санітарних втрат, фактори, що впливають на їх розміри. Коротка характеристика сучасної зброї. Вплив величини й структури санітарних втрат на організацію медичного забезпечення військ.

Величина та структура санітарних втрат в зоні проведення АТО.

Тема 2. Основи організації лікувально-евакуаційних заходів у військах. Польова медична техніка. Пересувна медична та санітарна техніка. Особливості лікувально-евакуаційного забезпечення військ у зоні проведення АТО. Техніка безпеки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Головні етапи розвитку системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

Сутність і принципи сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

Поняття про етап медичної евакуації, принципова схема його розгортання.

Медичне сортування та медична евакуація.

Види та обсяг медичної допомоги. Заходи першої медичної допомоги.

Медико-тактична характеристика технічних засобів, рухомих медичних і санітарних установок, типового медичного устаткування, медичних наметів, які використовуються при розгортанні медичної роти механізованої бригади.

Особливості лікувально-евакуаційного забезпечення військ у зоні проведення АТО.

Тема 3. Основи організації та проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у військах. Ураження бойовими отруйними та речовинами. Радіаційні ураження.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Медичний контроль за фізичним розвитком і станом здоров'я військовослужбовців. Перелік санітарно-гігієнічних заходів, що проводяться силами

військової медичної служби, організація їх виконання. Санітарно-гігієнічні заходи в зоні проведення АТО.

Протиепідемічний захист військ і його головне завдання. Основні заходи протиепідемічного захисту військ. Протиепідемічний захист військ на етапах медичної евакуації. Санітарно-епідеміологічна розвідка.

Радіаційні ураження, дія іонізуючого опромінення на організм людини.

Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю.

Комбіновані радіаційні ураження. Профілактика радіаційних уражень. Перша медична допомога ураженим.

Характеристика бойових отруйних речовин: нервово-паралітичної дії; шкірно-наривної дії; загальноотруйної дії; задушливої дії; психотоміметичної дії.

Завдання медичної служби у загальній системі заходів щодо захисту від отруйних і радіоактивних речовин.

Тема 4. Організація надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Індивідуальні та групові засоби медичного захисту. Медичне оснащення санітара та санітарного інструктора роти. Організація надання медичної допомоги військовослужбовцям на полі бою в зоні проведення АТО. Індивідуальні засоби медичного захисту особового складу військ у зоні проведення АТО.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Розшук поранених на полі бою. Способи наближення до пораненого залежно від умов місцевості, погоди, часу доби та характеру бойових дій.

Надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Роль само- та взаємодопомоги в сучасному бою. Способи відтягування поранених і винесення їх з поля бою в укриття.

Сучасна система надання першої медичної допомоги-тактична медична допомога (ТССС), етапи її надання.

Медико-тактична характеристика індивідуального медичного оснащення: аптечка індивідуальна (АІ), індивідуальний протихімічний пакет (ППП-8), пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ), таблетки для знезараження води.

Медико-тактична характеристика групового медичного оснащення: сумка санітарна (СС), сумка медична військова (СМВ), аптечка військова (АВ), накидка медична (НМ).

Індивідуальні засоби медичного захисту військовослужбовців в зоні проведення АТО.

Практичні навички:

- наближення до поранених різними способами: короткими перебіжками, переповзання по-пластунськи, на боці та інші;
- відтягування поранених з поля бою на спині, відтягування волоком, на боці, на плащ-наметі, за лямки бронежилету, за допомогою лямки медичної носильної;
- винесення пораненого одним санітаром за допомогою лямки медичної носильної складеної кільцем;
- способи витягування поранених із бронетанкової техніки за допомогою лямки медичної спеціальної (Ш-4);
- винесення пораненого одним санітаром на спині (спосіб Хоуса), на плечі, на руках;
- винесення пораненого з поля бою двома санітарами за допомогою

лямки медичної носильної (складеною вісімкою); на руках, на плащ-наметі;

- способи укладення пораненого на санітарні ноші;
- винесення пораненого на санітарних ношах, на ношах Slick, Talon;
- Завантажування нош з пораненим в:
 - санітарний автомобіль УАЗ-3963;
 - броньовану медичну машину (БТР-70БММ);
 - гелікоптер.

Вміти користуватися:

- шприц-тюбиком;
- аптечкою індивідуальною солдата ;
- пакетом перев'язувальним індивідуальним (ППІ);
- таблетками для знезараження води;
- сумкою санітара (СС);
- сумкою медичною військовою (СМВ);
- ношами санітарними;
- лямкою медичною носильною (Ш-1);
- лямкою медичною спеціальною (Ш-4);
- сумкою медичною військовою(СМВ);
- ношами санітарними;
- накидкою медичною (НМ).

Змістовий модуль 2. Основи організації забезпечення військ медичним майном і технікою. Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО.

Тема 5. Медичне майно, його класифікація та характеристика за призначенням. Основи організації забезпечення військ медичним майном і технікою у воєнний час. Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО.

ЛЕКЦІЯ

Організація забезпечення медичним майном Збройних Сил України.

Принципи класифікації медичного майна (за функціональним призначенням, за обліковою ознакою, у відповідності до порядку постачання).

Медична та санітарна техніка: пересувні рентгенівські кабінети на автомобілях (ПРК), польові медичні лабораторії на автомобілях (ПМЛ), стерилізаційно-дистиляційні установки на причепах (СДП), дезінфекційно-душові установки на автомобілях (ДДА), автоперев'язочні (АП) та ін.

Характеристика медичного майна спеціального та загального призначення. Комплектно-табельне оснащення медичної служби.

Літерно-цифрове умовне позначення (шифри) комплектів медичного майна.

Використання комплектів функціонального та спеціального призначення.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Постачальні органи та заклади (підрозділи) медичного постачання, їх завдання.

Санітарно-господарське майно (намети, халати, медичні ковдри, спальні мішки, лямки медичні носильні (Ш-1), лямки медичні спеціальні (Ш-4).

Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення

АТО.

Тема 6. Медико-тактична характеристика комплектів та норми постачання медичного майна. Норми постачання комплектів медичного майна в зоні проведення АТО.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Індивідуальне медичне оснащення при виконанні бойових завдань: аптечка десантна (АД), аптечка медична індивідуальна (АМІ), аптечка аварійна (АА), аптечка бортова літальних апаратів (АБ-1), накидка медична (НМ).

Медико-тактична характеристика комплектів групового медичного оснащення: аптечка військова (АВ), аптечка бортова літальних апаратів (АБ-3), аптечка групи обслуговування авіаційних літальних апаратів (АЕ), сумка санітарна (СС), сумка медична військова (СМВ).

Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для аптек і медичних складів: комплект В-4 – аптека медичного пункту військової частини, Г-5 – аптека-асистентська, Г-6 – аптека-ін'єкційна, автоклав вогневий вертикальний (АВВ-50), автоклав з комбінованим підігрівом, комплект Г-15 – аптечний господарський інвентар, ПФЛ – польова фармацевтична лабораторія.

Практичні навички:

розв'язання проблемних ситуацій, які передбачають:

- вміння користуватися:

- комплектом В-4 – аптека медичного пункту військової частини;
- комплектом Г-5 – аптека-асистентська;
- комплектом Г-6 – аптека-ін'єкційна ;
- комплектом Г-15- аптечний господарський інвентар;
- комплектом ПФЛ – польова фармацевтична лабораторія .

- вміння комплектувати:

- комплект ПФ (фельдшерський);
- комплект (Б-1) – перев'язувальні засоби стерильні;
- комплект (Б-2) – шини;
- сумку санітарну (СС), сумку медичну військовою (СМВ),

- вміння формувати:

- комплекти для оснащення функціональних підрозділів та частин медичної служби Збройних Сил України.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Медико-тактична характеристика індивідуального медичного оснащення: аптечка індивідуальна (АІ), пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ), індивідуальні протихімічні пакети (ППП-8, ППП-9, ППП-10).

Медико-тактична характеристика комплектів для надання долікарської (фельдшерської) медичної допомоги: комплект ПФ – фельдшерський.

Медико-тактична характеристика комплектів для надання першої лікарської допомоги: комплект ВБ – амбулаторія-перев'язочна, комплект В-1 – перев'язочна велика, комплект АП-2 – автоперев'язочна, комплект В-2 – приймально-сортувальний, комплект В-3 – спеціальна допомога, комплект СЛВ – сумка лікарська військова, комплект СЛА – сумка лікаря авіаційного.

Медико-тактична характеристика табельного медичного майна для надання

стоматологічної допомоги у частині: комплект ЗВ – стоматологічний.

Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для клінічних лабораторій, санітарно-епідеміологічних закладів та закладів заготівлі крові: Л-1, Л-2.

Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для дезінфекції та санітарної обробки: В-5, СО.

Медико-тактична характеристика польового медичного оснащення: КІ-4 – інгалятор кисневий, ДП-10 – апарат для ШВЛ портативний ручний, апарат ШВЛ «Пневмат-1», апарати ШВЛ «Лада», «Фаза», апарат для наркозу «Наркон», прилад рідкого кисню КПЖ-30, кисневі балони, кисневі редуктори, кисневий насос КН-4, ТК-1М, ТК-3, РМ-П, АП-2

Типове медичне обладнання медичних закладів: станок шестимісний для розміщення поранених на ношах, станок тримісний для розміщення поранених на ношах, підставка на ноші висока, підставка на ноші низька, лавка складна, столик інструментальний, уніфікована стійка, флаконоутримувач, умивальник з утримувачем тазика, СППУ, СОП, ліжко госпітальне польове, світильник пересувний з аварійним освітленням.

Санітарна техніка та пересувні медичні установки: стерилізаційно-дистиляційна установка СДП-3, польова установка отримання води для ін'єкцій (ПУВІ), гідропульт скальчатий, розпилювач для рідин «Автомакс», дезінфекційно-душова установки: ДДА-66, ДДА-2, ДДА-3.

Норми постачання комплектів медичного майна в зоні проведення АТО.

Тема 7. Розгортання, оснащення, організація та обсяг роботи аптеки медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю. Особливості організації роботи аптеки в зоні проведення АТО.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Порядок розгортання аптеки медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю.

Особовий склад аптеки медичної роти механізованої бригади (на військовий час).

Оснащення та обсяг роботи аптеки медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю.

Практичні навички:

- моделювання проблемних ситуацій:

-розгортання:

- аптеки медичного пункту військової частини (В-4),
- аптеки-асистентської (Г-5),
- аптеки-ін'єкційної (Г-6),
- польової фармацевтичної лабораторії (ПФЛ).

- користування:

- майном комплекту Г-15.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості організації роботи аптеки в зоні проведення АТО. Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для аптек і медичних складів в зоні проведення АТО.

Тема 8. Правила зберігання медичного майна у військовій частині та на медичному складі у польових умовах. Особливості зберігання медичного майна в зоні проведення АТО.

ЛЕКЦІЯ

Загальні правила зберігання медичного майна у військових частинах і на медичних складах у польових умовах.

Зберігання та транспортування лікарських засобів, вогнебезпечних препаратів, стиснених газів, їдких речовин, розчинів і кровозамінників, які можуть змерзнути, отруйних лікарських засобів.

Принципи розміщення медичного майна у сховищах складів (аптек). Особливості зберігання окремих груп медичного майна.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні чинники, що впливають на якість лікарських засобів у польових умовах, правила зберігання медичного майна на складах і в аптеках.

Терміни зберігання і порядок поновлення лікарських засобів та іншого медичного майна під час його зберігання, витрачання, транспортування.

Особливості зберігання медичного майна в зоні проведення АТО.

Тема 9. Захист медичного майна від уражаючих факторів сучасної зброї. Особливості захисту медичного майна в зоні проведення АТО.

ЛЕКЦІЯ

Порядок організації та здійснення захисту медичного майна і техніки від уражаючих факторів сучасної зброї.

Розміщення складів на випадок можливого застосування противником засобів масового ураження.

Будова й оснащення сховищ.

Спеціальна обробка лікарських засобів, медичної техніки та іншого медичного майна, зараженого отруйними та радіоактивними речовинами.

Знищення майна, що не підлягає дезактивації, дегазації й дезінфекції.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості захисту медичного майна в зоні проведення АТО.

Контроль зараження отруйними і радіоактивними речовинами медичної техніки та майна.

Тема 10. Облік і звітність в аптеках військових частин, лікувальних закладів і на медичних складах. Обліково-звітна документація.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Організація обліку і звітності в аптеках військових частин, лікувальних закладів, на медичних складах.

Класифікація облікових документів за характером їх застосування.

Організація інвентаризації матеріальних цінностей у військових частинах, лікувальних закладів, на медичних складах.

Зберігання та облік лікарських засобів груп А та Б. Оформлення обліково-

звітної документації аптеки.

Ведення книг обліку, опису комплектів, складання вимог, заявок, актів технічного стану та інших облікових документів.

Інвентаризація матеріальних засобів і передача її від однієї посадової особи до іншої.

Порядок складання документів для отримання інспекторського свідоцтва.

Складання й подання повідомлення про бойові втрати й трофеї медичного майна. Оприбутковування трофеїв.

Практичні навички:

вирішення ситуаційних завдань:

- обов'язки начальника аптеки військової частини;
- ведення обліково-звітної документації аптеки;
- оформлення документів на відпускання та одержання медичного майна;
- оформлення облікових документів медичного складу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Обов'язки начальника аптеки військової частини. Економне та раціональне використання медичного майна.

Змістовий модуль 3. Основи надання першої медичної допомоги у воєнний час.

Тема 11. Заходи першої медичної допомоги при пораненнях та захворюваннях. Техніка безпеки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Заходи першої медичної допомоги при пораненнях:

- витягування постраждалих із бойових машин, важкодоступних місць, осередків пожеж та з-під завалів тощо;
- гасіння палаючого одягу й запалювальних сумішей, що попали на тіло;
- одягання протигазу у разі перебування на зараженій місцевості;
- тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі;
- введення антидотів ураженим отруйними речовинами;
- усунення асфіксії шляхом звільнення верхніх дихальних шляхів від слизу, крові й можливих сторонніх предметів, фіксація язика при його западанні, введення повітроводу;
- введення знеболювальних засобів за допомогою шприц-тюбика;
- накладання асептичної пов'язки на рану або опікову поверхню, а при відкритому пневмотораксі- оклюзійної пов'язки з використанням гумової обкладинки індивідуального перев'язувального пакета;
- іммобілізація пошкоджених кінцівок із використанням табельних і підручних засобів;
- часткова санітарна обробка відкритих ділянок шкіри й дегазація прилеглого до неї одягу за допомогою індивідуального протихімічного пакета;
- застосування антибіотиків, протиблювотних та інших лікарських засобів.

Практичні навички:

- тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі:

- пальцеве притискання артерії до кістки;
- максимальне згинання кінцівок;
- накладання тугої пов'язки;
- накладання гемостатичного биндажа (CombatGauze);
- тампонада рани;
- накладання джгута-закрутки;
- накладання кровозупинних джгутів;
- контроль за накладеним джгутом.
- первинний огляд потерпілого (АВС);
- вторинний огляд потерпілого з «голови до п'ят»;
- перевірка стану свідомості;
- відновлення забезпечення дихальних шляхів;
- видалення стороннього тіла з дихальних шляхів;
- введення ротового, носоглоткового повітроводу (НГП);
- накладання пов'язок при пораненнях голови, грудної клітки, живота, кінцівок та інших ділянок тіла;
 - накладання оклюзійної пов'язки, оклюзійної наліпки (HALO) при пневмотораксах;
 - іммобілізація кінцівок із використанням пов'язок і підручних засобів (імпровізованих шин);
 - штучне дихання «рот до рота», «рот до носа»;
 - штучна вентиляція легень за допомогою мішка типу Амбу;
 - проведення закритого масажу серця.

Тема 12. Вогнепальна рана, перша медична допомога. Особливості поранень у військовослужбовців у зоні проведення АТО. Мінно-вибухова травма. Політравма. Профілактика ускладнень. Надання першої медичної допомоги при термічних опіках, відмороженнях.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Особливості сучасної вогнепальної рани. Поняття про мінно-вибухову травму. Надання першої медичної допомоги.

Пневмоторакс.

Травматична ампутація. Профілактика ускладнень.

Опікова травма. Класифікація опіків за глибиною ураження. Візуальне визначення ступеня опіку. Визначення площі опіку за правилом «дев'яток» та правилом «долоні».

Відмороження. Періоди, ступені. «Траншейна стопа». Профілактика відморожень і замерзань на етапах медичної евакуації.

Практичні навички:

- перша медична допомога при вогнепальних пораненнях на полі бою;
 - профілактика та заходи першої медичної допомоги при травматичному шоці;
 - перша медична допомога при опіках;
 - накладання асептичних та гідрогелевих пов'язок на опікову поверхню;
 - перша медична допомога при відмороженнях;
 - накладання асептичних пов'язок на опікову поверхню.
- *техніка накладання транспортних шин:*

- Дітерікса;
- Крамера;
- фанерної;
- підборідної з головною пов'язкою.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості поранень у військовослужбовців у зоні проведення АТО. Причини й частота виникнення травматичного шоку в умовах сучасної війни.

Черепно-мозкова травма.

Синдром тривалого роздавлювання: профілактика ускладнень.

Причини й частота термічних опіків у сучасній війні. Опіки дихальних шляхів. Опіки викликані напалмом.

Профілактика відморожень у військах.

Змістовий модуль 4. Медицина надзвичайних ситуацій

Тема 13. Основи створення, структура та завдання Державної служби медицини катастроф.

ЛЕКЦІЯ

Історія виникнення медицини надзвичайних ситуацій. Заклади державної служби медицини катастроф центрального та територіального рівнів.

Нормативно-правові акти щодо організації й діяльності Державної служби медицини катастроф (ДСМК).

Постанова Кабінету Міністрів України № 343 від 14.04.97р.

«Про утворення Державної служби медицини катастроф». Основні завдання ДСМК. Сили, заклади та формування ДСМК.

Тема 14. Організація екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях.

ЛЕКЦІЯ

Державна програма створення єдиної системи надання екстреної медичної допомоги. Закон України «Про екстрену медичну допомогу». Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.

Медичне сортування, групи постраждалих.

Етапи медичної евакуації.

Обсяги медичної допомоги.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Етапи надання медичної допомоги.

Сортувальні категорії та кольорове позначення.

Медичне сортування.

Картка медичного сортування.

Особливості надання медичної допомоги дітям.

Практичні навички:

— алгоритм сортування (START);

— безпечна позиція при самостійному диханні;

- особливості реанімаційних заходів у дітей.
- заповнення первинної медичної документації.

Тема 15. Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Лікувально-евакуаційне забезпечення та види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях техногенного характеру.

Заходи першої медичної допомоги в ході рятувальних робіт при транспортних ушкодженнях.

Надання медичної допомоги при утопленні.

Практичні навички:

- огляд потерпілого в салоні автомобіля;
- накладання шийного комірця;
- підготовка до витягування потерпілого з салону автомобіля;
- медична допомога при утопленні;
- медична допомога при ураженні електричним струмом;
- вирішення ситуаційних задач.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Лікувально-евакуаційне забезпечення та види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях техногенного характеру.

Тема 16. Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика. Техніка безпеки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Радіаційно-небезпечні об'єкти. Фактори ураження та зони забруднення при аварії на радіаційно-небезпечному об'єкті.

Медико-санітарні наслідки аварії на радіаційно-небезпечному об'єкті.

Основні заходи радіаційного захисту населення.

Практичні навички:

- використання індивідуальних засобів медичного захисту (АІ-2);
- екстрена «йодна профілактика»;
- надягання протигазу, респіратора на ураженого;
- часткова санітарна обробка;
- заходи першої медичної допомоги при комбінованих ураженнях;
- вирішення ситуаційних задач.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Частота аварій на атомних електростанціях. Радіоактивні викиди при аварії ядерного реактора. Норми радіаційної безпеки. Режими радіаційного захисту населення.

Тема 17. Хіміко-технологічні катастрофи. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Аварії на хімічно-небезпечних об'єктах. Класифікація аварій. Характеристика осередків ураження сильнодіючими отруйними речовинами. Основи захисту населення при аваріях на хімічно-небезпечних об'єктах.

Клінічна картина отруєння хлором, аміаком, етиловим спиртом (алкоголем) і його похідними, чадним газом.

Отрути тваринного та рослинного походження. Перша медична допомога при отруєннях.

Практичні навички:

— правила користування індивідуальними засобами захисту органів дихання і шкіри;

— часткова санітарна обробка відкритих ділянок тіла та одягу за допомогою індивідуального протихімічного пакета - ІПП8;

— надання першої медичної допомоги при отруєнні хлором, аміаком, сірководнем, чадним газом, невідомою речовиною або газом.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Природні отрути тваринного та рослинного походження. Профілактика отруєнь.

Тема 18. Стихійні лиха, їх класифікація та медико-тактичні особливості.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Класифікація стихійних лих. Стихійні лиха в Україні, області, частота виникнення.

Землетруси, повені, селі, урагани, бурі, смерчі, природні пожежі.

Величина та структура санітарних втрат при стихійних лихах.

Дії населення під час виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру.

Організація медичного забезпечення населення при надзвичайних ситуаціях природного характеру.

Тема 19. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Оцінка епідемічної обстановки в осередку надзвичайної ситуації.

Організація екстреної профілактики серед населення в епідемічних осередках.

Організація харчування, водопостачання та комунального обслуговування населення в разі загрози або виникнення надзвичайної ситуації біологічного походження.

Санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи в осередках катастроф: ізоляція хворих, медичне спостереження за контактними, дезінфекція, дезінсекція та дератизація тощо.

Практичні навички:

- заповнення карти санітарно-епідеміологічної розвідки;
- забір проб води для бактеріологічного та фізико-хімічного дослідження;
- проведення відбору проб продуктів харчування для дослідження;
- приготування дезінфекційних розчинів для проведення дезінфекції на об'єктах навколишнього середовища;
- обробка лікарських засобів, медичної техніки та іншого медичного майна, зараженого отруйними та радіоактивними речовинами
- порядок використання різних типів захисного одягу.

САМОСТІЙНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ

1. Основи організації лікувально-евакуаційних заходів у військах. Польова медична техніка. Пересувна медична та санітарна техніка. Особливості лікувально-евакуаційного забезпечення військ у зоні проведення АТО. Техніка безпеки.

2. Основи організації та проведення санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у військах. Ураження бойовими отруйними та речовинами. Радіаційні ураження.

3. Медичне майно, його класифікація та характеристика за призначенням. Основи організації забезпечення військ медичним майном і технікою у воєнний час. Особливості забезпечення медичним майном і технікою в зоні проведення АТО.

4. Медико-тактична характеристика комплектів та норми постачання медичного майна. Норми постачання комплектів медичного майна в зоні проведення АТО.

5. Розгортання, оснащення, організація та обсяг роботи аптеки медичної роти бригади та військово-польового пересувного госпіталю. Особливості організації роботи аптеки в зоні проведення АТО.

6. Правила зберігання медичного майна у військовій частині та на медичному складі у польових умовах. Особливості зберігання медичного майна в зоні проведення АТО.

7. Захист медичного майна від уражаючих факторів сучасної зброї. Особливості захисту медичного майна в зоні проведення АТО.

8. Облік і звітність в аптеках військових частин, лікувальних закладів і на медичних складах. Обліково-звітна документація.

9. Вогнепальна рана, перша медична допомога. Особливості поранень у військовослужбовців у зоні проведення АТО. Мінно-вибухова травма. Політравма. Профілактика ускладнень. Надання першої медичної допомоги при термічних опіках, відмороженнях.

10. Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика.

11. Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика. Техніка безпеки.

12. Хіміко-технологічні катастрофи. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження.

13. Стихійні лиха, їх класифікація та медико-тактичні особливості.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Наближення до поранених різними способами.
2. Відтягування поранених з поля бою різними способами.
3. Винесення поранених одним санітаром на спині (спосіб Хоуса), на

плечі, на руках, за допомогою лямки медичної носильної складеної кільцем.

4. Способи витягування поранених із бронетанкової техніки за допомогою лямки медичної спеціальної (Ш-4).

5. Винесення пораненого з поля бою двома санітарами за допомогою лямки медичної носильної (складеною вісімкою), на руках, на плащ-наметі.

6. Способи укладення пораненого на санітарні ноші.

7. Винесення пораненого на санітарних ношах, на ношах Slick, Talon;

8. Завантажування нош з пораненим в:

- санітарний автомобіль УАЗ-3963;
- броньовану медичну машину (БТР-70БММ);
- гелікоптер.

9. Користування:

- шприц-тюбиком;
- аптечкою індивідуальною (АІ);
- індивідуальними засобами медичного захисту (АІ-2);
- ППІ; ППІ-8, ППІ-9, ППІ-10;
- комплектом (Б-1) «Перев'язувальні засоби стерильні»;
- таблетками для знезараження води;
- сумкою санітара (СС);
- сумкою медичною військовою (СМВ);
- ношами санітарними;
- лямкою медичною носильною (Ш-1);
- лямкою медичною спеціальною (Ш-4);
- накидкою медичною (НМ);
- шоломом для поранених у голову (ШР).

10. Комплектування комплектів: ПФ (фельдшерський); (Б-1) – перев'язувальні засоби стерильні; (Б-2) – шини; сумки санітарної (СС), сумки медичної військової (СМВ),

11. Формування комплектів для оснащення функціональних підрозділів та частин медичної служби Збройних Сил України.

12. Ведення обліково-звітної документації аптеки.

13. Оформлення документів на відпускання та одержання медичного майна.

14. Оформлення облікових документів медичного складу.

15. Тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі:

- накладання притискаючої пов'язки;
- пальцеве притиснення артерії до кістки;
- максимальне згинання кінцівок;
- накладання джгута-закрутки;
- накладання кровозупинного джгута;
- контроль за накладеним джгутом;
- накладання кровозупинної пов'язки «Целокс»;
- використання кровозупинного порошка «Целокс», «Гемастоп».

16. Накладання пов'язок при пораненнях голови, грудної клітки, живота, кінцівок та інших ділянок тіла:

- накладання пов'язок на голову:

- колової;
- зворотної;
- «чепець»;
- хрестоподібної на потилицю;
- на одне око (монокулярної);
- на обидва ока (бінокулярної);
- «вуздечка»;

- виготовлення праці;
 - пращоподібної на ніс;
 - пращоподібної на підборіддя;
 - «шапка Гіппократа».
- накладання пов'язок на кінцівки:
- колової;
 - спіральної;
 - повзучої;
 - «лицарська рукавичка»;
 - зворотної на кисть;
 - хрестоподібної на променево-зап'ястковий та гомілково-стопний суглоби;
 - колосоподібної на плечовий суглоб.
- накладання пов'язок на тулуб:
- Дезо;
 - хрестоподібної на плечові суглоби;
 - накладання оклюзійної пов'язки, оклюзійної наліпки (HALO) при пневмотораксах;
 - накладання асептичних пов'язок на опікову поверхню.
17. Накладання пов'язок за допомогою косинки медичної.
18. Імобілізація кінцівок із використанням пов'язок і підручних засобів (імпровізованих шин).
19. Накладання транспортної шини Крамера при переломі:
- передпліччя;
 - плеча;
 - однієї з кісток гомілки;
 - двох кісток гомілки.
20. Накладання транспортної шини Дітеріхса.
21. Накладання шийного комірця.
22. Перша медична допомога при:
- вогнепальних пораненнях на полі бою;
 - пневмотораксі;
 - травматичному шоці;
 - при опіках;
 - при відмороженнях;
 - при комбінованих ураженнях;
 - при: утопленні;
 - при ураженні електричним струмом;
 - при отруєнні: хлором, аміаком, сірководнем, чадним газом, невідомою речовиною або газом.
23. Визначення площі опікової поверхні за допомогою «правила дев'яток» та правила «долоні».
24. Первинний огляд потерпілого (АВС).
25. Вторинний огляд потерпілого з «голови до п'ят».
26. Перевірка стану свідомості.
27. Відновлення й забезпечення прохідності дихальних шляхів.
- 28.
29. Видалення стороннього тіла з дихальних шляхів.
30. Введення ротового, носоглоткового повітроводу (НГП).
31. Штучна вентиляція легень за допомогою мішка типу Амбу.
32. Штучне дихання «рот до рота», «рот до носа».
33. Безпечна позиція при самотійному диханні.

34. Проведення закритого масажу серця.
35. Особливості реанімаційних заходів у дітей.
36. Алгоритм сортування (START).
37. Заповнення первинної медичної документації.
38. Огляд потерпілого в салоні автомобіля.
39. Підготовка до витягування потерпілого з салону автомобіля.
40. Екстрена «йодна профілактика».
41. Надягання протигазу, респіратора на ураженого.
42. Проведення часткової санітарної обробки за допомогою індивідуального протихімічного пакета ІПП-8.
43. Правила користування індивідуальними засобами захисту органів дихання та шкіри.
44. Заповнення карти санітарно-епідеміологічної розвідки.
45. Забір проб води для бактеріологічного та фізико-хімічного дослідження.
46. Проведення відбору проб продуктів харчування для дослідження.
47. Приготування дезінфекційних розчинів для проведення дезінфекції на об'єктах навколишнього середовища.
48. Обробка лікарських засобів, медичної техніки та іншого медичного майна, зараженого отруйними та радіоактивними речовинами.
49. Порядок використання різних типів захисного одягу.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Основні завдання медичної служби Збройних Сил України на воєнний час.
2. Поняття про загальні втрати особового складу військ. Класифікація санітарних втрат, їх характеристика.
3. Вплив величини й структури санітарних втрат на організацію медичного забезпечення військ.
4. Величина та структура санітарних втрат в зоні проведення АТО.
5. Медико-тактична характеристика індивідуального медичного оснащення: аптечка індивідуальна (АІ), індивідуальний протихімічний пакет (ІПП-8), пакет перев'язувальний індивідуальний(ІППІ), таблетки для знезараження води.
6. Медико-тактична характеристика групового медичного оснащення: сумка санітарна (СС), сумка медична військова (СМВ), аптечка військова (АВ), накидка медична (НМ).
7. Індивідуальні засоби медичного захисту військовослужбовців в зоні проведення АТО.
8. Сучасна вогнепальна рана, медична допомога та етапне лікування.
9. Мінно-вибухова травма, медична допомога.
10. Види кровотеч, надання першої медичної допомоги.
11. Використання табельних засобів зупинки кровотеч при пораненнях у зоні проведення АТО.
12. Заходи першої медичної допомоги при травматичному шоці.
13. Способи визначення площі опікової поверхні.
14. Перша медична допомога при опіках.
15. Профілактика та лікування відморожень та замерзань на етапах медичної евакуації.
16. Організація забезпечення медичним майном Збройних Сил України.
17. Принципи класифікації медичного майна (за функціональним призначенням, за обліковою ознакою, у відповідності до порядку постачання).
18. Медична та санітарна техніка: пересувні рентгенівські кабінети на автомобілях (ПРК), польові медичні лабораторії на автомобілях (ПМЛ),

стерилізаційно-дистиляційні установки на причепах (СДП), дезінфекційно-душові установки на автомобілях (ДДА), автоперев'язочні (АП) та ін.

19. Характеристика медичного майна спеціального та загального призначення. Комплектно-табельне оснащення медичної служби.

20. Літерно-цифрове умовне позначення (шифри) комплектів медичного майна.

21. Використання комплектів функціонального та спеціального призначення.

22. Медико-тактична характеристика індивідуального медичного оснащення: аптечка індивідуальна (АІ), пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ), індивідуальні протихімічні пакети (ППП-8, ППП-9, ППП-10).

23. Індивідуальне медичне оснащення при виконанні бойових завдань: аптечка десантна (АД), аптечка медична індивідуальна (АМІ), аптечка аварійна (АА), аптечка бортова літальних апаратів (АБ-1).

24. Медико-тактична характеристика комплектів групового медичного оснащення.

25. Медико-тактична характеристика комплектів для надання долікарської (фельдшерської) медичної допомоги.

26. Медико-тактична характеристика комплектів для надання першої лікарської допомоги.

27. Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна спеціального призначення.

28. Медико-тактична характеристика табельного медичного майна для надання стоматологічної допомоги у частині.

29. Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для надання кваліфікованої медичної допомоги: Г-1, Г-2, Г-3, Г-4.

30. Медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для аптек і медичних складів (В-4, Г-5, Г-6, АВВ-50, Г-15, ПФЛ).

31. Загальні правила зберігання медичного майна у військових частинах і на медичних складах у польових умовах.

32. Зберігання та транспортування лікарських засобів, вогнєнебезпечних препаратів, стиснених газів, їдких речовин, розчинів і кровозамінників, які можуть змерзнути, отруйних лікарських засобів.

33. Принципи розміщення медичного майна у сховищах складів (аптек). Особливості зберігання окремих груп медичного майна.

34. Порядок організації та здійснення захисту медичного майна і техніки від уражаючих факторів сучасної зброї.

35. Розміщення складів на випадок можливого застосування противником засобів масового ураження.

36. Будова й оснащення сховищ.

37. Знищення майна, що не підлягає дезактивації, дегазації й дезінфекції.

38. Історія виникнення медицини надзвичайних ситуацій. Заклади державної служби медицини катастроф центрального та територіального рівнів.

39. Нормативно-правові акти щодо організації й діяльності Державної служби медицини катастроф (ДСМК).

40. Основні завдання ДСМК. Сили, заклади та формування ДСМК.

41. Державна програма створення єдиної системи надання екстреної медичної допомоги. Закон України «Про екстрену медичну допомогу».

42. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.

43. Транспортні катастрофи, види, характеристика санітарних втрат.

44. Основні заходи радіаційного захисту населення.

45. Хімічно-небезпечні об'єкти, основи захисту населення при аваріях на хімічно-небезпечних об'єктах.
46. Стихійні лиха, класифікація, характеристика санітарних втрат.
47. Санітарно-гігієнічні заходи в осередках катастроф.
48. Протиепідемічні заходи в осередку катастроф.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Військово-медична підготовка: Навч. посібник / під редакцією М.І.Бадюка. – К.: «МП Леся», 2007. – 484 с.

Військово-медична підготовка / П.І. Сидоренко та ін. — К.: Медицина, 2008. — 432 с.

Тарасюк В.С. Медицина надзвичайних ситуацій: Навч. посібник / К. : ВСВ «Медицина» 2010. – 526 с.

Гут Т.М., Гут Р.П. Військово-медична підготовка. — К.: Медицина, 2010. — 303 с.

Гут Т.М. Практикум з військово-медичної підготовки. — К.: Здоров'я, 2001. — 92 с.

Військова токсикологія, радіологія і медичний захист: підручник / За ред. Скалецького Ю.М., Мисули І.Р. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 362 с.

Кочін І.В. Медицина катастроф. — К.: Здоров'я, 2002–348 с.

Організація медичного забезпечення військ / Бадюк М.І., Левченко Ф.М., Токарчук В.П., Солярик В.В. та ін. / За ред. В.В. Паська. — К.: «МП Леся», 2005. — 430 с.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення державної служби медицини катастроф» № 343 від 14.04.1997 р.

Рятувальні роботи та медична допомога у вогнищах надзвичайних ситуацій / Губенко І.Я., Брага В.М. та ін. — Черкаси: Відлуння-Плюс, 2007. — 104 с.

Додаткова

Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій / За ред.. В.Я. Білого. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. — 324 с.

Губенко І.Я., Брага В.М., Квашніна О.В. Що потрібно знати з цивільної оборони: Навч. посібник. — Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. — 109 с.

Домедична допомога в умовах бойових дій: методичний посібник/В.Д.Юрченко, В.О. крилюк, А.А. Гудима та ін. — К.: Середняк Т.К., 2014, — 80 с.

Коцюрuba В.П. Цивільна оборона. Військово-медична підготовка: Метод. посібник. — Черкаси: Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2007. — 17 с.